

De Enschedese jeugd: klaar voor de toekomst

De Lokaal Educatieve
Agenda van Enschede
2015 - 2018

De Enschedese jeugd: klaar voor de toekomst

De Lokaal Educatieve
Agenda van Enschede
2015 - 2018

Inleiding

De Lokaal Educatieve Agenda (afgekort tot LEA) voor Enschede (2015-2018) is een document van de schoolbesturen primair- en voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en de gemeente Enschede. In de LEA beschrijven we hoe onderwijsinstellingen zich samen met de gemeente Enschede gaan inzetten voor zelfbewuste, zelfverantwoordelijke jongeren, die hun talenten kennen en die weten in te zetten. Jongeren die klaar zijn voor de toekomst waarin ze zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Onderwijsinstellingen leveren daaraan een heel belangrijke bijdrage.

Van de bevolking van Enschede (bijna 160.000 inwoners) is ruim een kwart (27%) jonger dan 22 jaar (44.171 inwoners). 13.500 leerlingen volgen basisonderwijs, ruim 9.000 voortgezet onderwijs en ruim 5.300 middelbaar beroepsonderwijs. Wij willen werkloosheid in deze nieuwe generatie voorkomen, meer kansen voor de toekomst bieden en daar gaan we ons samen sterk voor maken. De volgende generatie: wie zijn ze, wat zijn hun behoeften en hun talenten en wat kunnen zij straks betekenen voor onze samenleving?

De vorm waarin we deze LEA hebben geschreven is een belofte aan alle kinderen en jongeren van Enschede voor hun toekomst in 2020. De belofte bestaat uit 6 thema's. Deze 6 thema's zijn samengesteld op basis van de uitkomsten van de LEA-conferentie op 22 oktober 2014, de input van het Enschedees Onderwijs Beraad van 4 juni en de voorbereidingsgroep. In ons achterhoofd hielden we rekening met de Akkoorden van PO-, VO- en MBO-raad met de minister (voorjaar 2014). Aan de LEA-conferentie namen leerlingen, ouders, besturen, docenten, ondernemers en de gemeente deel. De LEA gaat over onze inzet in de jaren 2015-2018 en 2020 is daarbij de stip op de horizon.

Op de Facebookpagina LEA Enschede zijn na de conferentie bijdragen gepost, die we hierin ook hebben meegenomen. Bovendien hebben leerlingen meegeschreven.

De onderwijsinstellingen hebben uiteraard alle ruimte om hun eigen beleid te voeren en keuzes te maken voor hun eigen jaarwerkplannen en acties.

Quote

De "Onderwijsfamilie van Twente", bestaande uit schooldirecteuren en ondernemers uit de regio Twente, heeft daarnaast een Manifest geschreven met kernwaarden die zij belangrijk vinden en van waaruit zij willen werken. Dit Manifest hebben wij met veel interesse ontvangen en gelezen. De daarin geformuleerde waarden zijn richtinggevend geweest voor de inhoud van deze LEA-agenda en worden af en toe geciteerd.

Deze LEA-agenda is vooral bedoeld om energie te geven aan wat we gezamenlijk willen bereiken, welke initiatieven daar nu al goed bij passen en welke nieuwe wegen we in willen slaan. De waarde van de LEA zit vooral in wat we gezamenlijk kunnen toevoegen en wat anders niet zou gebeuren. We leggen vast welke gezamenlijke doelen wij in 2020 concreet voor ons zien en we geven daarvan voorbeelden. We benadrukken daarbij de gezamenlijke inspanning: alleen als we goed met elkaar samenwerken bereiken we de gewenste doelen. We nodigen schoolbestuurders eens per jaar uit om in een Enschedese Onderwijs Conferentie gezamenlijk te verantwoorden hoe zij aan deze doelen werken. We werken nader uit of dit per stadsdeel en/of stedelijk.

Ook op dit moment gebeurt er al heel veel op de scholen en met dit document willen we dat ook in

beeld brengen. De Lokaal Educatieve Agenda moet gezien worden als een 'kapstok' waaraan we ook de volgende jaren met elkaar activiteiten hangen. Het levert beoordelingscriteria op voor de stad om te laten zien hoe succesvol we zijn. De gemeente stelt extra middelen beschikbaar voor goede initiatieven die onze gezamenlijke doelen dichterbij brengen. Partners worden van harte uitgenodigd om projecten in te dienen die bijdragen aan het resultaat. De gemeente vraagt vertegenwoordigers van leerlingen- en studentenraden om een voorselectie van projecten die zij belangrijk vinden en bijdragen aan het resultaat. Een keer per jaar organiseren we een Enschedese Onderwijs Conferentie (Educatieve Manifestatie) waar de resultaten van deze projecten worden gepresenteerd voor een breed publiek.

De middelen van de gemeente voor onderwijs worden, voor zover niet wettelijk vastgelegd, de komende vier jaar ingezet voor de doelen van de LEA. De wijze waarop dat gebeurt en de beoordelingscriteria voor een bijdrage van de gemeente staan in de Gemeentelijke Actielijnen van de LEA.

Bij deze LEA is een lijst opgenomen (bijlage 1) met voorbeelden van scholen waar men voor de thema's een goed voorbeeld kan zien en informatie kan krijgen. Deze lijst is niet uitputtend.

Jongeren hebben invloed op de stad, het onderwijs en hun toekomst

De meeste jongeren zijn maatschappelijk betrokken. Ze willen graag meedoen in de samenleving en daaraan hun steentje bijdragen. Het liefst lossen zij échte problemen op, met zichtbare resultaten. In Enschede krijgen ze de kans om echt mee te denken en te praten over het onderwijs en de stad. Wij hebben ze gevraagd om ook aan deze LEA hun bijdrage te leveren en te laten zien wat zij precies belangrijk vinden en hoe zij de toekomst zien.

Meer samenwerking tussen scholen en bedrijven

In 2020 wordt er uitvoerig samengewerkt tussen scholen en bedrijven. De Gemeente Enschede heeft eventueel waar nodig een faciliterende of aanvullende rol in deze samenwerking. Onderzoekend en ontwerpend leren is in 2020 een belangrijk onderdeel van het onderwijs.

Quote

Docent: "Samen met bedrijven een leerling wijzer maken, is heel uniek. Zo zie ik de leerlingen groeien in verschillende vaardigheden. Ik zie ook dat ze meer stimulans hebben om hun doel te bereiken."

Jongerenparticipatie

Vertegenwoordigers van leerlingenraden van scholen zijn in 2020 actief betrokken bij beslissingen in het onderwijs en in de stad: hun leer- en leefomgeving. Zij komen 1 à 2 keer per jaar samen in een Jongerenberaad. Dit kan ook per stadsdeel georganiseerd worden. Oudere leerlingen maken al een eerste selectie van de thema's die belangrijk zijn voor leerlingen op scholen. De gemeente draagt vraagstukken aan van de stad. De gemeente heeft daarnaast ook een educatieve rol naar jongeren: jongeren bekend maken met het openbaar bestuur en participatie. Jongeren zijn welkom voor informatie,

Quote

Ondernemer: "Door het projectgerichte werk, heb ik alle mogelijkheden van de jeugd ontdekt. Ik zie wat deze generatie te bieden heeft en ik vind het mooi om te zien hoe gepassioneerd sommige jonge mensen al zijn."

rondleidingen of de gemeente komt zelf op scholen. Maar de gemeente wil ook contact met jongeren om te weten wat er bij hen leeft, in de wijken en in de stad.

Wat je kunt met jouw talent

Leerlingen kennen in 2020 hun talenten. Ze volgen workshops en krijgen begeleiding bij de ontwikkeling van hun eigen identiteit. Zodat ze zich gerichter kunnen oriënteren, vanuit hun sterke punten, en hieraan kunnen werken. Dit stelt ze in staat om bewuster en zelfstandiger hun eigen pad kiezen.

Leerlingen hebben een brede kijk op hun beroepsmogelijkheden

Leerlingen oriënteren zich in een vroeg stadium al op werk en werkgelegenheid. Ca 70% van de leerlingen wil aan het werk in deze regio. Wat zijn de kansen, hoe ziet de arbeidsmarkt eruit? De Gemeente Enschede heeft een faciliterende rol hierin.

Ouders en scholen zijn partners in opgroeien en leren

De betrokkenheid en de participatie van ouders in het onderwijs heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van het kind. Het is daarom belangrijk en betekenisvol. Als scholen en ouders intensief samenwerken aan de ontwikkeling van het kind, hebben zij een pedagogisch-didactisch partnerschap of kort gezegd: een educatief partnerschap. Ouders en school zijn samen verantwoordelijk voor een gezonde en optimale ontwikkeling van het kind. Wederzijdse betrokkenheid is dus heel belangrijk.

Educatief partnerschap varieert van hulp van ouders bij activiteiten op- en buiten school (bijv. lees- en luizenouders, meegaan op kamp, kind helpen met huiswerk maken) tot het zelf aanbieden van activiteiten en lessen aan kinderen op school (vertellen over je beroep of werkbezoek aan het werk van de ouder). De overgangen tussen leren op school en thuis zijn vloeiend. Digitale leermiddelen maken thuis verder leren mogelijk en helpen om de betrokkenheid van ouders bij de resultaten te vergroten.

Educatief partnerschap is vanzelfsprekend

Educatief partnerschap wordt in 2020 vanuit scholen als toegevoegde waarde gezien. Ouders/verzorgers zien hun partnerschap als een wezenlijk onderdeel van de opvoeding van hun kinderen waarin de school een grote rol speelt. Educatief partnerschap moet in 2020 door beide partijen als vanzelfsprekend worden gezien.

Educatief partnerschap maakt onderdeel uit van de structuur van de school

In 2020 zal Educatief partnerschap structureel

Quote

“Een goed voorbeeld van ouderparticipatie is de wijze waarop ouders actief hebben meegedacht en gesproken over de totstandkoming van het Strategisch Beleidsplan 2010-2014 “Ruimte voor talent” van Het Stedelijk Lyceum”.

Quote

“Op de SKOE-basisscholen worden “omgekeerde 10-minutengesprekken” gehouden waarbij eerst de ouder vertelt hoe het kind zich ontwikkelt en daarna het gesprek volgt met de leerkracht”.

onderdeel uitmaken van de organisatiestructuur en het denken van scholen in Enschede. Ouders leveren een actieve en zichtbare bijdrage en de school verdiept zich ook in de thuissituatie van het kind. Het schoolbeleid en personeelsbeleid op scholen moet hierop aangepast worden.

Educatief partnerschap staat op de ene school nog in de kinderschoenen en de ander is er al heel ver mee. Het wordt door sommige scholen ook als niet wenselijk en soms zelfs als bedreigend gezien en daarom gaan we hiermee voorzichtig om. Medewerkers en ouders zullen stap voor stap worden meegenomen in het ontwikkelproces. Zodat dit in 2020 uiteindelijk zal leiden tot educatief partnerschap dat volledig is ingebed in de schoolstructuur en cultuur.

Hoe merken we in 2020 dat opgroeien en leren anders is?

- Ouders en school hebben goed contact met elkaar en werken samen aan de ontwikkeling van het kind.
- Ouders leveren een actieve en zichtbare bijdrage aan het onderwijs en de beroepsoriëntatie van hun kind, thuis en op school.

- Ouders voelen zich medeverantwoordelijk voor de educatieve ontwikkeling van hun kind en zien zichzelf als partner van de school.
- Scholen maken duidelijk en geven ouders het gevoel dat ze belangrijk en nodig zijn in het onderwijs, waardoor ouders ook veel meer initiatieven durven te nemen.

Actieprogramma 2015-2018

- Op alle schoollocaties wordt samenhangend ouderbeleid ontwikkeld en in praktijk gebracht. Op de basisscholen van SKOE is het beleid al ontwikkeld.
- School en ouders nemen de tijd elkaar te leren kennen en spreken hun wederzijdse verwachtingen duidelijk naar elkaar uit.
- School en ouders maken heldere, wederzijdse afspraken over de ontwikkeling van het kind en hun wederzijdse rol daarin.
- De school toont de ouders het effect voor de ontwikkeling van hun kind als de ouders thuis activiteiten voortzetten (zoals voorlezen, helpen met leren, plannen en maken van huiswerk).
- School en ouders trekken samen op bij eventuele problemen.
- In het ouderbeleidsplan is opgenomen hoe men de ouders betreft bij de activiteiten die men organiseert.
- De school bevraagt de ouders over hun tevredenheid met het onderwijs en hun betrokkenheid daarbij.
- Ouders doen actief mee aan een beroepskeuze-programma (vertellen over hun beroep en nodigen kinderen mee naar het werk) (uit: Stedelijk Ouderbeleidsplan Enschede, januari 2015).

Quote

“Tom is vader en heeft een eigen ICT-bedrijf. Hij geeft op de school van zijn zoon kinderen les in programmeren. Dat is voor mij een goed voorbeeld van educatief partnerschap”.

Focus op de groei van élk talent

In 2020 is ieder kind en jongere in Enschede zich bewust van zijn of haar talent(en) en in welk beroepen die tot hun recht komen. Het merendeel van de jongeren vindt een beroep dat aansluit bij zijn of haar talent(en).

In 2020 zijn kinderen en jongeren eigenaar van hun eigen leerproces.

Onderzoekend en ontdekkend leren helpt kinderen hun vaardigheden en talenten te ontwikkelen. De leerkracht is daarbij hun coach. Jonge mensen ontdekken dat zij kunnen vertrouwen op hun intuïtie en wat dat voor hen betekent. Zelf denken, zelf doen en de gevolgen van je eigen keuzes zien.

En dan daarop reflecteren, met hulp van anderen, al dan niet met behulp van professionals.

Talentbewustzijn

In 2020 gaan de gesprekken over en met kinderen en jongeren vooral over de groei van hun talenten. Het gaat niet meer over wat leerlingen (nog) niet kunnen, maar vooral over hoe dat wat zij wél kunnen tot verdere ontplooiing kan komen. Élk talent is daarbij belangrijk.

Quote

“Op de overgang van Primair Onderwijs naar Voortgezet Onderwijs kan de gemeente faciliteren. Want nogal wat leerlingen zitten op de verkeerde plek, hoger of lager dan je op grond van hun cognitieve vermogen zou verwachten”.

Doorgaande ontwikkellijijn van 0-18 jaar

In 2020 ervaren ouders en kinderen de periode van 0 tot 18 jaar als één aaneengesloten speel-, ontwikkel- en leerlijn. Hinderlijke overgangen tussen voorschool, primair en voortgezet onderwijs behoren door de samenwerking (binnen de IKC en tussen PO en WO) tot het verleden. De opvang en het onderwijs sluiten in 2020 aan bij het unieke van ieder kind. Ieder kind of leerling speelt, ontwikkelt en leert op zijn eigen manier. De opvang en het onderwijs slagen erin om het kind/de leerling/student zijn eigen talent en eigen manier van werken en leren te laten ontdekken. Het

zijn de talenten die de leerroute bepalen in plaats van de methodes en de organisatie van het onderwijs.

Quote

“Talent moet je voelen”, zoals een koksmuts die je past”.

Gepersonaliseerd onderwijs op iedere school

In 2020 is het onderwijs gepersonaliseerd op alle scholen. Er is een passend onderwijsaanbod voor elke leerling. Ook voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben. Leerlingen werken in hun eigen tempo. Bovenop de basisvakken taal, lezen en rekenen en techniek wordt het kind meer en meer door de leerkracht gecoacht om actuele kennis zelf te vergaren en vragen te stellen in een omgeving die zich tot ver buiten de school uitstrekt. En thuis wordt doorgeleerd met behulp van moderne (21e eeuwse) technieken.

Quote

“Een school moet Durf hebben om te veranderen en zo nodig (de methode) los te laten of extra structuur te bieden”.

Breed onderwijsaanbod

Onderwijs en educatie kenmerken zich in 2020 door een breed aanbod dat ieder kind of leerling de kans biedt om talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Naast aandacht voor taal, lezen, rekenen en techniek betekent dat ook voldoende ruimte voor o.a. creativiteit, cultuur, muziek en sport.

Quote

“Niet iedereen hoeft alles te kunnen”.

Hoe merken we in 2020 dat leren en opgroeien anders is?

- Het kind/de jongere is zelfbewust en weet wat hij of zij kan. Hij/zij merkt dat eigen inbreng gewaardeerd wordt.
- De leerkracht merkt dat hij veel meer dan nu als coach opereert. Het is zijn verantwoordelijkheid om kinderen te helpen hun eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen en passende kennis zelf te vergaren.
- Ouders merken dat hun kinderen zelfbewust zijn, weten wat hun sterke punten zijn en hoe zij daarmee aan de samenleving kunnen bijdragen. Ouders merken ook dat hun kinderen met plezier naar school gaan.
- De ondernemer merkt dat jongeren die contact zoeken zelfbewust zijn en weten wat zij waard zijn. Zij zijn leergierig, flexibel en willen met hun talent een zinvolle bijdrage leveren.
- Leerlingen voelen zich uitgedaagd en merken dat ieder niveau prima is, dat iedere leerling/student kan werken op z'n eigen niveau en dat versnellen of vertragen mogelijk is.
- Leerlingen merken dat er doorlopende leerlijnen zijn om soepele overgangen vanuit PO naar VO naar, MBO naar HBO en universiteit mogelijk te maken.

Quote

“Het onderwijs moet verschillen koesteren. Wat is er mooier dan je eigen talent en je eigen manier van werken en leren ontdekken. En erachter komen wat je zelf wilt en daar dan in gestimuleerd en geïnspireerd worden.”

Manifest van de Onderwijsfamilie van Twente.

Actieprogramma 2015-2018

- Ontwikkeling IKC's doorzetten in samenwerking met culturele en sportinstellingen.
- Gepersonaliseerd leren leidend maken zonder structuur te verliezen voor leerlingen die dat nodig hebben.
- Voor iedere leerling een passend onderwijsaanbod realiseren.
- De beste leerlingen op VO (elke soort) krijgen een uitdagend programma dat samen met het bedrijfsleven, onderzoeksinstituten en vervolgonderwijs ontwikkeld wordt (Akkoord VO-Raad).
- Het VO gaat zich voor een brede ontwikkeling van leerlingen meer met lokale en regionale organisaties verbinden en zet in op intensivering en verbreding van de samenwerking met het bedrijfsleven, wetenschapsinstituten en organisaties op het gebied van welzijn, cultuur en sport.
- In 2020 is er een integraal cultuuraanbod voor alle scholen in Enschede als middel om leerlingen ontdekkend en ontwerpnd te laten leren. Culturage dient daarin als voorbeeld, ook voor andere thema's zoals duurzaamheid en techniek.
- Vanaf 2017 biedt iedere school minimaal twee tot drie lessen per week bewegingsonderwijs aan.
- Op het terrein van natuur- en milieueducatie focussen we op duurzaamheid, zodat kinderen op een verantwoorde manier met energie, grondstoffen en hun (natuurlijk) leefomgeving omgaan.
- De ondersteuning van kinderen in het primair en voortgezet onderwijs meer richten op preventie en minder focus op problemen en onderwijsachterstanden (in een veel vroeger stadium signaleren en actie ondernemen).
- De gemeente gaat middelen bundelen op plaatsen waar onderwijsachterstand is ('Alles in één-scholen').
- Docentvaardigheden: meer de nadruk op coaching gaan leggen.
- ICT benutten om het gepersonaliseerde leren te ondersteunen en maatwerk aan te bieden.
- Plusdocument voor alle leerlingen in het VO: een persoonlijk document met afgeronde talentprogramma's, stage-vaardigheden en andere specifieke vaardigheden en talenten waarmee de leerling zich kan onderscheiden.
- Onderzoeken of er in 2018 een substantiële stijging is van het aantal leerlingen dat zich uitgedaagd voelt in het onderwijs (Akkoord VO-Raad: scholen gaan dit doen).

Kinderen en jongeren voelen zich veilig op Enschedese scholen

Een kind kan zich pas optimaal ontwikkelen als het zich veilig voelt. De basis voor die ontwikkeling ligt in de vroegste periode. Een veilige school is essentieel voor kinderen om gezond op te kunnen groeien. Kinderen ontwikkelen en presteren beter in een veilige schoolomgeving.

In Enschede werken opvang en onderwijs sinds 1 augustus 2013 samen in 30 Integrale Kindcentra (IKC's). Kinderopvangorganisaties en schoolbestuurders hebben daar samen de schouders ondergezet. De mate waarin deze samenwerking daadwerkelijk van de grond komt verschilt. Het doel ligt voor alle IKC's vast: één doorlopende speel-, ontwikkel-, leer- en ondersteuningslijn. Waarbij ouders en kinderen een soepele overgang ervaren tussen opvang en onderwijs.

Quote

“Levenskracht. Hoe vitaal je bent, hangt volledig samen met in hoeverre je jezelf mag en kunt zijn”.

Manifest van de Onderwijs-familie van Twente.

Veilige leef- en leeromgeving

In 2020 voelen alle kinderen op scholen in Enschede zich veilig, zodat zij hun talenten maximaal kunnen ontwikkelen. Kinderen mogen in die veilige omgeving zichzelf zijn en kunnen op de school vertrouwen. Voorschoolse opvang, peuterspeelzaal en kinderopvang is in 2020 volledig geïntegreerd en werkt goed samen. De verschillende werksoorten sluiten naadloos op elkaar aan en kennen dezelfde regels en rituelen. De aaneensluitende speel-, leer- en ontwikkellijn is gerealiseerd.

Op de basisscholen in heel Nederland voelt 94 procent van het onderwijspersoneel en 97 procent van de leerlingen zich veilig. Voor het voortgezet onderwijs is dit respectievelijk 89 procent en 94 procent. Toch is er reden tot zorg. Zo is bijvoorbeeld het pesten van homoseksuele leerlingen en leraren toegenomen, net als het wapenbezit op school. Er is ook een beeld van het religieus extremisme op school. Vier procent van de schoolleiders zegt dat deze vorm van extremisme voorkomt. Dit blijkt uit de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor 2014 van het ministerie.

Sociaal-veiligheidsbeleid/anti-pest/weerbaarheidsbeleid

In 2020 heeft iedere school anti-pestbeleid doorgevoerd in de praktijk. Iedere school heeft ook een persoon als aanspreekpunt en coördinator. Optreden bij pesten (ook digitaal) is een prioriteit voor scholen. Dit geldt voor pesten in het algemeen (op basis van uiterlijkheden, een andere overtuiging of religie), maar vooral ook voor het pesten van LHBT leerlingen. Uit onderzoek blijkt dat 12% van alle leerlingen te maken krijgt met pesten, tegenover 72% van de LHBT leerlingen. 2% van de gepeste kinderen doet een zelfmoordpoging, tegenover 12% van de LHBT leerlingen. De helft van alle LHBT leerlingen vindt het niet veilig om uit de kast te komen. Leerlingen vertrouwen in 2020 dat de school en volwassenen ervoor waken dat zij zichzelf kunnen zijn met betrekking tot hun overtuiging en geaardheid. Scholen maken kinderen hierin medeverantwoordelijk voor hun eigen leerproces. De aandacht voor (seksuele) diversiteit is structureel ingebed in het lesprogramma, door deskundigheidsbevordering en voorlichting van ervaringsdeskundigen.

Veilig internet

In 2015 zijn kinderen en jongeren mediawijs en gebruiken zij op een veilige manier het internet thuis en op school.

Respect en waardering van ieder talent op elk niveau

In 2020 voelt een Vmbo-leerling zich net zo waardevol als een vwo-leerling. We respecteren en waarderen ieder talent op elk niveau. We spreken niet langer over “probleemjongeren” of “kwetsbare jongeren”, want van zo’n stempel gaat bevestiging uit.

Quote

“We zijn ons goed bewust van onze pedagogische taak om kinderen op te voeden tot zelfverantwoordelijke mensen, die weloverwogen keuzes kunnen en moeten maken.”

Eigen verantwoordelijkheid en handelen in probleemsituaties

Leerkrachten ervaren een integrale benadering doordat ze in moeilijke situaties gemakkelijk kunnen opschalen naar een netwerk van professionals. Dat levert meer begrip voor het gedrag van het kind op. Deze bredere context zorgt ervoor dat oplossingen voor probleemsituaties met kinderen/jongeren gemakkelijker worden gevonden. Iedereen voelt daarbij de eigen verantwoordelijkheid om te handelen. ‘Je zorgt zelf voor hulp en gaat niet naar elkaar wijzen’.

Ouders en jongeren merken een integrale benadering

Ouders merken een integrale benadering van onderwijs en zorginstellingen nadrukkelijk in de gesprekken die zij met deze instellingen hebben. Zij merken dat de school goed op de hoogte is van de situatie van hun kind. Ouders merken duidelijk dat er een verbinding is tussen de zorginstellingen in de regio of de buurt en dat er wordt samengewerkt. De wijkteams in de verschillende buurten kennen de kinderen die iets extra’s nodig hebben en informeren elkaar. Er is een goed netwerk om de kinderen op een positieve manier te leren kennen en eventuele problemen te voorkomen.

In vroeg stadium ondersteuning

In 2020 heeft elk kind of leerling al in een vroeg stadium ondersteuning als dat nodig is. De ondersteuning wordt zo licht als mogelijk en zo zwaar als noodzakelijk aangeboden. Deze ondersteuning is er

vooral op gericht om het kind zo lang mogelijk in de reguliere opvang en het reguliere onderwijs te houden.

Hoe merken we in 2020 dat opgroeien en leren anders is?

- Ouders merken dat kinderopvang, PO en VO op elkaar aansluiten en zien dat er een doorgaande ontwikkeling plaatsvindt.
- Ouders en leerkrachten merken een integrale benadering tussen onderwijs en zorginstellingen.
- Leerlingen merken dat ‘anders zijn’ mag en voelen zich vrij om voor hun overtuigingen en geaardheid uit te komen.
- Ouders en leerlingen merken dat er direct actie wordt ondernomen als er gepest wordt en dat er een duidelijk aanspreekpunt is.
- Leerlingen zijn tevreden met hun eigen niveau en voelen zich op elk niveau gewaardeerd.
- Leraren voelen zich in probleemsituaties gesteund door een netwerk van professionals: leraar -> intern begeleider (IB'er) -> wijkcoach/professionals.

Actieprogramma 2015-2018

- Afspraken over de nieuwe ondersteuningsstructuur binnen IKC's en het VO zijn in de praktijk merkbaar.
- In 2016 worden de afspraken met het Rijk vernieuwd over vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) en onderwijsachterstanden (OAB).
- Lokaal afspraken maken en in 2015 implementeren, in 2016 nieuwe ondersteuningsstructuur binnen IKC's en het VO evalueren.
- VO-scholen maken met collega-scholen, het toeleverend onderwijs en het vervolgonderwijs in de regio afspraken over de voorbereiding, overdracht en instroom van leerlingen (vooral leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben).
- In september 2015 organiseren PO en VO in Enschede een conferentie over de overdracht PO - VO.
- Iedere school ontwikkelt een sociaal-veiligheidsbeleid/anti-pest-/weerbaarheidsbeleid.
- Schoolverzuim: elk kind krijgt een passend onderwijsaanbod; geen kind zit langer dan 3 maanden thuis.
- Gemeente zet bestuurskracht in om de procedures bij schoolverzuim in heel Twente gelijk te maken.
- Iedere school heeft een pro-actieve vertrouwenspersoon: zichtbaar, bereikbaar, geeft voorlichting, is coördinator en aanspreekpunt.
- Iedere school houdt een actuele monitor bij van de sociale veiligheid en het welbevinden van de leerlingen.

Kinderen en jongeren hebben een goed beeld van hun toekomstmogelijkheden

Na school ga je aan het werk. Het is belangrijk dat je een beroep kiest dat bij je talenten past en dat je kansen biedt om die verder te ontwikkelen. Een goede beroepskeuze begint met het verkennen van wat je wilt en vooral ook van wat je niet wilt.

In het VMBO begint dat al heel snel. In de beroepsgerichte programma's speelt loopbaanoriëntatie en begeleiding een centrale rol. Aan het einde van het VMBO kies je voor een beroepsopleiding bij het MBO. Contact met bedrijven is heel belangrijk.

In havo/vwo komt de beroepskeuze later in het onderwijsprogramma aan de orde en krijg je via opdrachten en bezoeken zicht op wat de mogelijke arbeidsterreinen zijn. Voor havo en vwo gaan we op zoek naar concrete opdrachten voor profielwerkstukken, door bedrijven en organisaties actief te vragen naar actuele vraagstukken. Dit doen we samen met hbo en universiteit, zodat we op alle niveaus en met elkaar hieraan invulling geven. Dit deel krijgt de werktitel "Enschedese bedrijven vragen scholieren om advies".

Quote

"Kennissen houdt zich niet aan grenzen. Anno 2020 gaat het om het opleiden van de Global Citizen'."

Niet alleen leerlingen verdiepen zich in de veranderende beroepen, ook docenten moeten aansluiting houden bij deze veranderingen. Via docentenstages zullen jaarlijks 6 docenten een stageperiode van 3 maanden volgen in een bedrijf in Enschede. Hieraan zitten twee voorwaarden: de stage moet gaan over een concreet vraagstuk waar het bedrijf mee zit en de docent houdt na afloop een

presentatie over wat hij of zij heeft geleerd. Dit onder het motto "Docenten leren van Enschede".

Beeldvorming beroepen

In 2020 hebben leerlingen en hun docenten een goed beeld van de verschillende beroepen en sectoren en hun toekomstmogelijkheden daarin. Bedrijven werken samen met scholen om leerlingen te laten kennismaken met de verschillende sectoren, beroepen of mogelijkheden. Beroepskeuze gaat ook om kennismaken, sfeer proeven en om een beeld te krijgen of je je in een bepaald beroep of sector thuis kunt voelen. Ook het zelfstandig ondernemerschap wordt gepresenteerd als een mogelijke keuze. Alle Vmbo-docenten hebben in 2020 up to date kennis van de beroepspraktijk en de opleidingsmogelijkheden hiervoor in het vervolgonderwijs. In 2017 voldoet minimaal 50% van de leraren hieraan.

Arbeidsmarkt in Duitsland

Duitsland is verreweg onze grootste handelspartner en is in deze regio de helft van de arbeidsmarkt. Duitsland biedt interessante kansen voor werkgelegenheid, net als bedrijven in techniek en ondernemerschap. In 2020 spreekt een substantieel deel van de leerlingen voldoende Duits om in Duitsland te kunnen werken.

Internationale oriëntatie

Voor de jeugd anno 2015 is de wereld onder handbereik. Met de sterke internationalisering van het zowel het vervolgonderwijs als het bedrijfsleven, is het belangrijk dat jongeren zich er al vroeg van bewust worden dat de dynamiek van bijna ieder werkveld waarin zij later aan de slag gaan steeds internationaler

wordt. Door op school in contact te komen met internationale studenten en bedrijven, worden zij optimaal voorbereid op hun toekomst. Zowel het ROC, Saxion als de UT werken voortvarend aan internationalisering van hun opleidingen. Steeds meer studierichtingen worden in de toekomst alleen nog in het Engels aangeboden. Daardoor kunnen buitenlandse studenten beter instromen en leren studenten denken vanuit een internationaal blikveld. Ook het bedrijfsleven zal dankzij de mondialisering van onze samenleving veel internationaler gaan opereren. Internationale ervaring zal voor vele toekomstige beroepen een absolute pre zijn. In 2020 werken Enschedese leerlingen op een groot deel van de basisscholen en op alle middelbare scholen aan projecten samen met buitenlandse scholieren en docenten. Dit gaat via internet en/of via uitwisselingsprogramma's.

Quote

“Als je mensen nodig hebt als bedrijf, is dat niet van vandaag op morgen geleverd”.

Al jong ondernemen

Ondernemers merken dat scholen voor basis- en voortgezet onderwijs steeds meer belangstelling krijgen voor bedrijven en beroepen in Twente en Enschede. Zij ervaren dat de scholen kinderen in toenemende mate kennis willen laten maken met ondernemerschap. Ondernemers merken ook dat de beeldvorming van het ondernemerschap op de scholen steeds positiever wordt. Zo kan een samenwerking ontstaan die goed is voor scholen en kinderen, maar ook goed is voor bedrijven, hun continuïteit en voor Twente. Het ROC heeft deze samenwerking al. In 2020 werken alle VO, MBO, HBO en WO scholen nauw samen met ondernemers. Een forum van vertegenwoordigers van bedrijven en sleutelfiguren uit het onderwijs kan hieraan vorm en inhoud geven, zoals dat ook bij Techniepact Twente gebeurt.

Samenwerking tussen scholen

In 2020 is er een intensieve samenwerking tussen VO, MBO, HBO, WO en organisaties in Dalian/Palo Alto. Niet alleen voor onderwijs, maar ook op het gebied van cultuur, sport en economie.

Quote

“Bouw als gemeente aan een bestendige structuur van ondersteuning (bijvoorbeeld via coördinatoren brede talentontwikkeling op scholen, maatschappelijke stages, Beroepsvizier), om scholen te helpen van buiten naar binnen te kijken. Met name voor afspraken met bedrijven en instellingen is dit belangrijk”.

Hoe merken we in 2020 dat opgroeien en leren anders is?

- Ouders en bedrijven merken dat leerlingen al vroeg een beeld hebben van hun beroepsmogelijkheden.
- Leerlingen kennen de beroepskansen in de regio en hebben een brede oriëntatie.
- Buitenlandse bedrijven merken dat Enschedese leerlingen goed Engels en Duits spreken.
- Bedrijven merken dat Enschedese leerlingen een internationale oriëntatie hebben.
- Bedrijven merken dat er veel interesse is in het ondernemerschap.
- Leerlingen merken dat er veel (nationale en internationale) stage-mogelijkheden zijn omdat scholen en bedrijven nauw samenwerken.

Actieprogramma 2015-2018

- Feestelijke kennismaking met beroepen (met beroep ouders, via ondernemers in de buurt, via bedrijfs-excursies, rolmodellenmarkten, beroepenweken/-feesten). Bundeling van initiatieven is een pre voor bijdragen van de gemeente.
- Snuffelstages bij ondernemers, zoals project 'Adopteer een school' of 'School adopteert een buurt' (contacten over en weer met de buurt).
- Jong leren Ondernemen, zoals via de kant-en-klare projecten/lespakketten van de Stichting Jong Ondernemen.
- Kennismaking met vrijwilligerswerk (en beroepen) via Maatschappelijke stages (is nu al praktijk in Enschede: 350 organisaties bieden maatschappelijke stages aan voor ruim 2000 leerlingen per jaar).
- Intensiveren Duitse taalonderwijs: onderzoek naar financieringsmogelijkheden bij Euregio, OCW en Brussel, deelname aan de 'Dag van de Buurtaal' als kennismaking met taal en cultuur over de grens.
- Stages voor het Praktijkonderwijs in het bedrijfsleven (Praktijkcertificaten).
- Samenwerking internationaal via zusterstad-programma Enschede - Dalian - Palo Alto (2015 Jaar van het Licht).

- Inventarisatie van financiële mogelijkheden ten behoeve van internationale samenwerkings- en uitwisselingsprogramma's, onder andere bij Interreg, Nufic en OCW.
- De VMBO-scholen (beroepsgericht en TL) maken een uitwisselingsprogramma voor docenten met het bedrijfsleven en het MBO (in de vorm van gastlessen, bedrijfs- of schoolbezoeken of docentenstages).
- Stages voor docenten, c.q. professionalisering docenten, jaarlijkse onderwijs-inspiratiedag voor docenten.
- Week van het (internationaal) ondernemen (16 maart - 19 maart 2015) voor studenten en docenten van ROC van Twente. Diverse ondernemers / sprekers houden een workshop in de locaties van ROC van Twente, Almelo, Hengelo en Enschede.
- In 2015 wordt een nulmeting gehouden over de tevredenheid van oud-leerlingen over de voorbereiding op het vervolgonderwijs (Akkoord VO-Raad: scholen gaan dit doen).

Wetenschap & technologie zitten in ons DNA

Er is een groot tekort aan technici in de regio Twente. Dat is niet alleen slecht voor de innovatieve kracht en continuïteit van bedrijven, maar ook voor de groei van de Nederlandse kenniseconomie. In 2020 maakt iedere school optimaal gebruik van de technische kansen en mogelijkheden in de regio. Dat maakt leren in Enschede onderscheidend.

Keuze voor techniek stimuleren en prestaties verbeteren

In 2020 zijn leerlingen ervan bewust dat techniek in alles zit wat ons omringt. Docenten hebben hun leerlingen hiervan bewust gemaakt. Docenten krijgen tools aangereikt om meer techniek in de klas te geven. We onderschrijven de doelen van Techniekpact Twente: Eind 2016 maakt 70% van de Twentse basis- en middelbare scholen gebruik van het techniek-curriculum. Dit is speciaal voor Twente ontwikkeld in samenwerking met het bedrijfsleven. Eind 2016 doet 70% van het Twentse HTSM-bedrijfsleven actief mee aan het verbeteren van het techniekonderwijs en het vergroten van het enthousiasme door de inzet van mensen, kennis en middelen. Eind 2016 kiest 30% van de Twentse middelbare scholieren voor een technische vervolgstudie, in 2020 is dat 40% (landelijk is het streven 40% in 2025, op dit moment kiest 25% in Twente voor techniek).

Quote

“Alle innovaties zijn ontstaan vanuit verbeeldingskracht. Dat moet het onderwijs op gang brengen en koesteren. Inspiratie kan ons boven onszelf doen uitstijgen en dan zijn we in staat grootse dingen te creëren”.

Manifest van de Onderwijsfamilie van Twente.

tevredenheid van Twentse hightech bedrijven over startkwalificaties van starters uit Twente significant gestegen ten opzichte van het huidige niveau. Eind 2016 blijken de prestaties in techniekvakken van Twentse leerlingen op de deelnemende scholen significant verbeterd te zijn. (Bron: Techniekpact Twente en doelen van het Expertisecentrum Techniekonderwijs “TechyourFuture”).

Quote

“Techniek is net zo essentieel als Nederlands en Engels”.

In 2020 hebben alle leerlingen op de basisschool techniekles. In 2020 heeft het bedrijfsleven een digitaal loket opgezet, waar scholen hulp van het bedrijfsleven kunnen vragen voor techniekonderwijs, in de vorm van stages, excursies, gastdocenten. Voor Jong Ondernemerschap is er al zo'n loket: www.jongondernemen.nl.

Verwondering aanmoedigen

In 2020 hebben leerlingen op scholen in Enschede een onderzoekende houding. Kinderen en jongeren kijken op een andere manier naar zaken. Los van het boekje. De vrijheid van denken staat centraal. Leerlingen stellen vragen en hebben de vaardigheden ontwikkeld hiervoor.

Vanaf eind 2016 domineren Twentse leerlingen op Wiskundeolympiade en andere nationale intellectuele technische krachtmetingen. Eind 2016 is de

Hoe merken we in 2020 dat opgroeien en leren anders is?

- Bedrijven en scholen merken dat meer leerlingen geïnteresseerd zijn in techniek en een techniek-profiel kiezen.
- Scholen en onderzoeksinstituten merken dat leerlingen en studenten uit Enschede een onderzoekende houding hebben.

Actieprogramma 2015-2018

- Technieklessen aanbieden binnen het primair onderwijs, bijvoorbeeld door leerlingen uit het VO.
- Leerlingen een onderzoekende houding aanleren door aanbod wetenschap en technologie (zoals afgesproken in Techniekpact en zoals in het Technasiumonderwijs al wordt aangeboden).
- Werkers in het onderwijs gaan flexibeler denken in de interactie met de omgeving (van buiten naar binnen).
- Docenten krijgen de ruimte om met elkaar mee te lopen (bij MBO, Saxion en UT) en te leren van elkaars competenties en vaardigheden ten aanzien van ondernemerschap.
- Intensivering contacten tussen docenten en bedrijfsleven: uitwisselingsprogramma's en gastdocenten uitnodigen uit het bedrijfsleven.
- Ontwikkelen ondernemersvaardigheden door verbinding te leggen tussen MBO, Saxion en UT.
- Gecombineerde projecten van studenten van ROC en Saxion.

- Regionale allianties aangaan om denkkracht te versterken.
- Realiseren van een kopklas c.q. een Ad (Associate degree) voor ondernemende studenten van MBO.

Tot slot

We willen alle partijen allereerst hartelijk bedanken voor het meedenken en meehelpen bij het tot stand brengen van een ambitieuze en toch voor iedereen werkbare Lokaal Educatieve Agenda. We hebben gemeentelijke stimuleringsbijdragen beschikbaar gesteld om activiteiten op te starten en te organiseren die bijdragen aan het gewenste resultaat. We zullen jaarlijkse bijeenkomsten organiseren om de actieprogramma's in dit document te evalueren en te kijken naar de doelen die we met elkaar geformuleerd hebben.

We zien enorm uit naar de komende actieperiode om hier met elkaar iets moois van te maken en onze belofte aan alle kinderen en jongeren in Enschede waar te maken!

Wij zijn aanspreekbaar op onze prestaties ten aanzien van de beloftes in deze LEA.

Lijst met bestaande initiatieven en voorbeelden bij de 6 thema's

Er is een groot tekort aan technici in de regio Twente. Dat is niet alleen slecht voor de innovatieve kracht en continuïteit van bedrijven, maar ook voor de groei van de Nederlandse kenniseconomie. In 2020 maakt iedere school optimaal gebruik van de technische kansen en mogelijkheden in de regio. Dat maakt leren in Enschede onderscheidend.

Thema 1: jongeren hebben invloed op het onderwijs, hun stad en hun toekomst

Een goed voorbeeld hiervan is de Technasiumopdracht voor revalidatiecentrum Het Roessingh, waarbij leerlingen een ontwerp hebben gemaakt dat nu praktisch is bij de oefeningen van de patiënten van deze instelling. Ook Create Tomorrow (waarbij studenten bedrijven advies geven over vraagstukken) en Beroepsvizier (een platform en contactpersoon voor uitwisseling tussen bedrijven en leerlingen van 10-14 jaar) zijn goede voorbeelden van een effectieve samenwerking tussen jongeren (scholen) en bedrijven. De Stichting Emergo van Anton Philips start een pilot waarbij de leerling vanuit eigen drijfveren (in je element zijn) tot keuzes komt. Ook de activiteiten van Techniekpact zijn daarvan een voorbeeld, zoals in de Twenty days of Technology. Op de JetNet Carrièredag en bij Twente Academy kunnen leerlingen workshops volgen die hen helpen kiezen (profiel- en studiekeuze). In de Jeugdcommissie van Stadsdeel Zuid bespreken jongeren problemen in hun stadsdeel.

Thema 2: ouders en scholen zijn partners in opgroeien en leren

Een goed voorbeeld van ouderparticipatie is de wijze waarop ouders actief hebben meegedacht en gesproken over de totstandkoming van het Strategisch Beleidsplan 2010-2014 "Ruimte voor talent" van Het Stedelijk Lyceum. Op de katholieke basisscholen zijn omgekeerde oudergesprekken ingevoerd. De ouders informeren de school over de ontwikkeling van het kind als basis voor het gesprek. Vervolgens wordt er samen een plan bedacht hoe zij samen het kind gaan begeleiden.

Thema 3: Focus op de groei van elk talent

Gepersonaliseerd onderwijs: Op de Willem van Oranje

basisschool begeleiden leerkrachten meer dan dat ze lesgeven. Op de Vrije School, de Montessorischool, Freinetschool en Innova behoort dat bij het schoolconcept: Innova biedt gepersonaliseerd leren aan. Met de kerndoelen als horizon kan elke leerling zijn eigen weg volgen. De docent houdt voeling met die eigen weg en coacht persoonlijk. De Stichting KOE is in 2013 gestart met tablets en apps als 21e eeuwse leermiddelen als ondersteuning van gepersonaliseerd onderwijs en de leraar als coach. Consent startte in 2014 met een Steve Jobsschool (De Lipper). In het VO is al een paar jaar ervaring opgedaan op diverse Bonhoefferlokaties, met name aan de Geessinkweg.

Breed onderwijsaanbod: Culturage is een meerjarig project waaraan basis- en speciaal-basisscholen tot 2016 kunnen deelnemen. Twaalf culturele instellingen uit Enschede werken samen om cultuureducatie in het primair onderwijs te verdiepen. Zij stellen samen met docenten en scholen in PO en VO lespakketten samen en scholen docenten op het gebied van cultuureducatie. Tetem Kunstruimte doet dit daarnaast ook voor techniekeducatie en nieuwe media/21e eeuwse vaardigheden.

Basisschool/IKC La Res gaat vanaf augustus 2015 (top)sporttalent faciliteren binnen het onderwijs. Hiervoor is een (top)sportconcept ontwikkeld. De Stichting Jong Ondernemen biedt lespakketten en coaches aan om scholen in PO, VO en MBO te ondersteunen op het gebied van ondernemerschap en een relatie te leggen met het HBO en WO.

Thema 4: Kinderen en jongeren voelen zich veilig in Enschede

Diverse programma's ondersteunen hierbij. Positive Behaviour Support wordt al ingezet op basisscholen.

Basisscholen van de SKOE doen iets vergelijkbaars via 'Omgaan met Gedrag'.

Thema 5: Kinderen en jongeren hebben een goed beeld van hun toekomstmogelijkheden

Er zijn op dit moment in Enschede al heel veel succesvolle initiatieven op het gebied van beroepenoriëntatie, zowel in het Primair Onderwijs, als op het Voortgezet Onderwijs, MBO, HBO en WO:

- De basisscholen OBS Stadsveld, OBS Molenbeek en De Bron doen jaarlijks mee met de kant-en-klare projecten/lespakketten van de Stichting Jong Ondernemen. Van de VO-scholen doet het AOC mee (Vmbo en MBO).
- Leergangen en masterclass Ondernemerschap voor studenten van ROC van Twente maar ook voor alumni (o.a. ondernemers aan het woord).
- "Doetinchem on Stage": Beroepenfeest en Doe-dag wordt ons aangeraden door het AOC, die daar ook actief zijn.
- Toekomstmarkt-rolmodellenmarkt aan BC Geessinkweg: rolmodellen vertellen over hun beroepen, leerlingen kunnen speeddaten en workshops volgen.
- Beroepenweek op de basisscholen Broekheurne en De Bothoven (door leerlingenraden zelf georganiseerd, ondersteund door het netwerk van ouders en docenten).
- "Beroepsvizier": kennismaking van leerlingen met bedrijven via bedrijfsbezoeken (10-14 jaar).
- De Weekendschool "Toppers op zondag".
- PSO (Praktische Sector Oriëntatie) en LOB (Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding) op het VO.
- Vmbo-decaan op het Kottenpark doet een spel met leerlingen en vraagt hen om een dag met hun ouders naar het werk te gaan.
- Talentmaximalisatie Twente voor hoogbegaafden en excellenten ook Mavo en Havo op Van der Waalslaan.
- Bundeling van bedrijfscontacten voor scholen (BC Weth Beversstraat heeft al 600 bedrijfscontacten voor 1000 leerlingen).
- Sint Jansschool: "Wer werden sehen", Euregionaal project met een Duitse school.
- OBS Roombeek begint al vroeg met de Duitse taal.
- Buurtaal-jongleren.eu. Leerlingen en leraren in de grensstreek nemen kennis van de buurtaal en van de gebruiken en gewoontes bij de burens.
- HSL-lokaties Kottenpark en Vakcollege gaan vanaf augustus 2015 Versterkt TaalOnderwijs Duits aanbieden en lokatie Zuid biedt dan TweeTalg Onderwijs Duits naast Engels.
- Vmbo-leerlingen van het AOC starten winkeltjes in leegstaande panden in de binnenstad.

- In Enschede is in januari 2015 gestart met een textielbedrijf (demo-modellen kleding). Dit bedrijf is een samenwerking van ondernemers (mode en kleding) en ROC van Twente. (East Dutch Textiles).
- Aan de Walstraat in Enschede start in februari 2015 een atelier, podiumstore. Modeontwerpers en stagiaires van ROC van Twente hebben hierin een hoofdrol.
- Week van het ondernemen (16 maart - 19 maart 2015) voor studenten en docenten van ROC van Twente. Diverse ondernemers/sprekers houden een workshop in de locaties van ROC van Twente, Almelo, Hengelo en Enschede.

Thema 6: Wetenschap & technologie zitten in ons DNA

Er zijn op dit moment al heel veel succesvolle initiatieven op technisch gebied, zowel in het Primair Onderwijs, als op het Voortgezet Onderwijs, MBO, HBO en WO. Onder de vlag van Techniekpact Twente:

- "Twente goes Techno": bedrijfsbezoeken aan technisch georiënteerde bedrijven aan de hand van een opdracht op school.
- "Twenty Days of Technology".
- "Rector meets CEO".
- Samenwerking KWTO-TechyourFuture voor lesaanbod op scholen.
- "School voor de Toekomst"-project van KWTO, VCO en Consent.
- Technasium voor Havo en Vwo.
- Technasium voor de Mavo (Beta challenge).
- JetNet scholen, Jet Net Junior (PO).
- Twente Academy (Young) nodigt klassen uit in het laboratorium op de UT en begeleidt leraren hoe ze techniekles kunnen geven.
- Leerstoel Onderwijs Wetenschap en Techniek op de UT, geschonken door gemeente en schoolbesturen.
- Red Engineers Challenge voor PO, waarbij betrokken zijn UT, Saxion en ROC. Dit schooljaar: "Wie maakt de beste Windmolen?".
- Plan B van BC Bruggertstraat: VO leerlingen geven techniekles op basisscholen in de buurt.
- Vmbo+.
- Life and science Vwo+.
- Allochtonen in Techniek (ambassadeurs).
- Meiden in Techniek (toolbox).
- Opleiden in de school.
- First Lego League.
- Shell Eco.
- Coalition of the willing.

NB. De voorbeeldenlijst is niet uitputtend.

Colofon

De Lokaal Educatieve Agenda voor Enschede is een uitgave van de schoolbesturen primair- en voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en de gemeente Enschede.

Redactie

Anneke van Zijp en Isabel Koopman, leerlingen
Bonhoeffer College (hoofdstuk 1)
Dibbe Steinebach, Het Stedelijk Lyceum
(hoofdstuk 2)
Alfons Timmerhuis, Consent (hoofdstuk 3)
Jenne Wierstra, VCO (hoofdstuk 4)
Paul Duijsings, AOC (hoofdstuk 5)
Jan van Schilt, Bonhoeffer College (hoofdstuk 6)

Eindredactie

Sandrina Masullo, Communicatieadvies en
Strategie
Gemeente Enschede

Ontwerp en realisatie

Digidee concept creatie emotie

Druk

Grafimedia Combinatie Enschede

Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Tekst mag alleen met toestemming van de gemeente Enschede worden overgenomen.

© februari 2015, gemeente Enschede